

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. БАЛАБАН ЫЙЫН 16 КҮНЭ СЭРЭДЭ № 74 (5604)

СӨ Ил Дарханын соруудаба туолуутун тула

ВИТАЛИЙ ЧИКАЧЕВ: “ДЬОН-СЭРГЭ ОЛОҔО ТУПСАРЫН ТУҔУГАР ТУҔУЛАНАР ҮЛЭНИ СӨПТӨӨБҮНЭН ААҔАБЫН”

Балабан ыйын 11-13 өрөбүл күннэригэр оройуонна СӨ ОДЬКХ ГУП генеральной дириэктэрэ В.С. Чикачев кэлэн СӨ Ил Дархана Айсен Николаев ааспыт сыл алтынны 15 күнүнээби боротокуолга киирбит соруудахтара туолуутун чэрчитинэн үлэ хаамыгытын көрөн-истэн барда.

Кинини кытта СӨ ОДЬКХ ГУП “Коммункомплектация” уонна “Дирекция строящихся объектов” филиалларын салайааччылары А.В. Лебедев, М.Н. Соловьев улуус киинин объектарын, тутуулары уонна Соболюоххо хочуолунай туругун, үлэни билсистиһэр. Озернай, Береговой уулуссалары тардар сана тутуллубут ититэр пууннарга сырыттылар, үлэһиттэри кытта көрүстүлэр, кэпсэтиһэр. Виталий Семенович

тийбэтэбин истэн, манньк суолталаах быһаарыыны ылынна. Кырдыга, Мария Романовна өр сылларга быткомбинакка үтүө суобастаахтык үлэлээн коммунальной хаһаайыстыба эйгэтин бэтэрээнэ этэ. 85 саастаах үлэ бэтэрээнэ, сэрри сылларын оҕото сырдык аатын үйэтитэргэ сонун этии барыбытын долгутта. Улуу Кыайы 75 сылынан олохтоох ОДЬКХ салалтата (дир. Д.В. Аммосов) дьон сылаас дьыбэ олоһоллорун туһугар сыл устата утумнаах үлэ ыытыллыбытын үөһэ салалта кэлэн тоһоҕолоон бэлиэтээтэ, сөптөөбүнэн аахта.

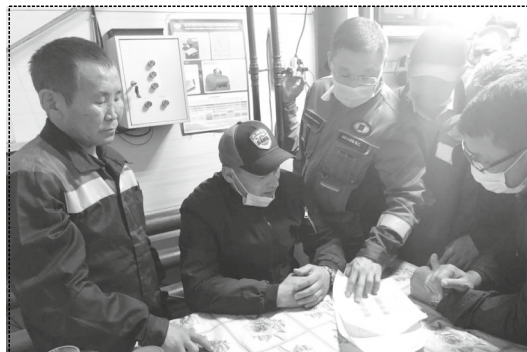
Кэлбит салалта урукку тубдиспансер сиригэр сырытта. Манна бөһүөлөктөн ыраах олорор соҕотох ыалга араарыллыбыт хочуолунайы солбуйар туспа модульнай электрическэй хочуоллаах автономнай хочуолунай үлэлиирэ хааччылына. Манньк дьаһаны, биллэрин курдук, тэрилтэбэ экономическэй өттүнэн барыһа суох, ол эрэри саастаах дьонно ураты кыһамны, болҕомто бастагы миэстэбэ турбута улахан оруоллаах. Ульяна Васильевна, Семен Семенович Рожиннар кэлбит салалтаба илии тутуһан улахан махталларын биллэрдилэр.

Сыры түмүгүнэн тустаах тэрилтэлэр салайааччылары, оройуон баһылыга И.П. Павлов, Муома нэһилиэгин баһылыга А.В. Андреев кыттылаах оробуочай муньах ытылына, боротокуол оноһулунна. Докумуонна СӨ Ил Дарханын соруудабын салгыы толорууга

туһуламмыт кэлэр сылга Сааһырга сана хочуолунай тутуутун бырайыагын докумуонун оноруу, бигэргэтии үлэтэ киирдэ. Быйыл Төбүлэх бөһүөлөгү сана хочуолунай тутуутун үбүлээһинин үс өттүттэн сөбүлэһии түһэрсэн, үлэ түмүктэрэ үчүгэй. Онон эһиһил бары

таһымынан бииргэ үлэлэһэн Сааһырга сана хочуолунай тутууларын дьон-сэргэ кэтэһэр. Муньахха Хонуутаабы таас баанньыгы коммунальной хаһаайыстыбаба биэри боппуруоһа көтөбүлүннэ. Онон бу боппуруос үөрэтиигэ киирэрин туһунан

боротокуолга биир сүрүн пуунунан буолла.

Улахан суолталаах сыры бары пууннара олоххо киирэллэрин эрэнэ күүтэбит.

“Муома оройуона” МТ
пресс-сулууспата.

Озернай уулуссанан Суон Тиит суолугар диэри тардар ититэр пуунна сылдьан баран, аҕыйах хонуктаабыта олохтон туораабыт Мария Романовна Старкова аатын биэрэргэ этии киллэрдэ. Салайааччы ититэр ситим тутуулар миэстэтэ тыыл бэтэрээним дьэитигэр тийэрин курдук аабыллан-суоттанан тутуллубутун санатта уонна ынах сүөһүнү бүтэһик күнүгэр диэри илиититтэн араарбакка тутан, үйэтин тухары маһынан оттуһан олоһобут кырдыбаас бэтэрээн ититиллэр сылаас дьыбэ олоһоруохтааба аҕыйах хонук

СИРИ СИКСИГИНЭН

РФ. Сааһынан бизнсийэ орто кээмэйэ 2021 сылга 6,3% үрдүөбү, ол эбэтэр 17 443 солк тириэрдилииэбэ, ТАСС-ка РФ Үлэбэ министристибэтин пресс-сулууспата иһитиннэрдэ. «Сокуон нурмаларыгар олобуран, үлэбэбэт бизнсийэлээхтэргэ страховкалыыр чааһын индексацията 6,3% таһаарылына, оттон социальной бизнсийэ – 2,6%. Онон сааһынан үлэбэбэт бизнсийэлээхтэр ылар бизнсийэлэрин орто кээмэйэ 2021 сылга 17 443 солк тэнгэннэбэ», – диин министристибэти иһитиннэрдилэр. Иһитиннэри Россия бизнсийэ пуондата 2021 сылга уонна былааннаах 2022 — 2023 сылларга оноһуллубут бюджетын бырайыагар олобура, пуонда докумуона РФ экономика сайдыытын министристибэтин борогунуоһугар тирээбүрдэ. 2021 сылга бизнсийэ страховкалыыр чааһыгар 7,8 трлн солк, үп көрүллэрэ былааннаар. Министристибэти дааннайынан, 2021 сылга Бизнсийэ пуондата 43 мөл. киһиэхэ төлөбүрүнэн хааччылаахтаах. «2021 сылга Бизнсийэ пуондатын бюджета 9,6 трлн солк. Бизнсийэ төлөбүрүгэр 8,4 трлн солк. тыгырыллар, ыйдаабы харчынан төлөбүргэ – 425 млрд солк.», – бидэмистибэбэ этилэр.

РФ. Ийэ хапытаалын сертификатын суумата 3,7% индексациялана. Маньк борогунуоһу РФ экономика сайдыытыгар министристибэти оһорор, диин суруйар [Российская газета](#). Ийэ хапытаалыгар төлөбүр суумата 483 882 солк. бастагы оҕо уонна 639 432 солк. иккис оҕо. Үлэ министристибэтигэр эппиттэринэн, өскөтүн ыал бастагы оҕотугар ийэ хапытаалын ылыбыт буолабына, иккис оҕотугар — 155 550 солк. ылар. Федеральнай бюджетка 2021 сылга ийэ хапытаалыгар анаан 443,3 млрд солк. былааннаа. Билигин сааһынан бизнсийэ страховкалыыр чааһа 16,5 тыһ. солк. тэн.

РФ. РФ премьер-министирэ Михаил Мишустин 2020-2021 сыллар күһүнү-кыһынны сезоннарыгар тумууттан быһы ылытыгар вакцина атыылаһытыгар эбии 4,1 млрд солк. көрөр туһунан дьаһалга илин багтаата. ТАСС иһитиннэрдэ. Федеральнайдаагы бюджеттан вакцина ылытыгар 22,5 млрд солк. эрдэ көрүллэн турар. «Эбии харчы 15,5 мөл. доза препарат ылытытын хааччылыабы. Бырабытталыстыба саптаас пуондатыттан үбүлээһин көрүллэр», – пресс-сулууспа этилэр. Вакцина ылытытын туһунан Мишустин балабан ыйын 10 күнүгэр буолбут бырабытталыстыба муньбаар эттэ. Премьер-министир Владимир Путин Россия олохтоохторун тумууттан босхо вакцинаан хааччылыы барыахтаабын туһунан эппитин санаатта.

СӨ. Андрей Тарасенко Усуяана улууһугар 5 №-дээх таба ыстаадагыгар сырытта. Хаһаайыстыбаны санардыыга, бородуксуяаны батырыыга ыарахаттары быһаарыыга соруктары ыларга үлэ барыахтаабы этилиинэ, өрөспүүбүлүкэ сүрүн пресс-сулууспата иһитиннэрдэ. Усуяанаба табаны итии уонна балыктааһын сүрүн дьаарыктарынан буолаллар. Таба хаһаайыстыбаларыгар, бүгүн күнэ, 141 киһи үлэлиир, 30-тан таһа тыһыныча төбө таба баар. Оройуон этинэн бэйэтин толору хааччынар, ону сэргэ ыаллы улуустарга таһаарар. «Ыстаадалары кэнэтэри ирочиһит, онон бырабытталыстыбаттан уонна чааһынай тэрлэлэртэн улахан өйөбүл наадатын өйдүүбүт. Инвестор уонна куһунан атыылаһааччылары буларга көмөлөһөргө бэлэммит. Чуолаан киһилэр хаһаайыстыбалар материалнай-техническай базаларын санардыыга быһаарылары ылаахтарын сөп. Ол эбэтэр күрөө-хаһа, көһөрүгэр өйдүлэри тутууга, вездеходтары ылыыга. Билигин таһаары бородуксуяатын тиксэрэргэр хос-хос тириэрдээччилээх, ол түмүгэр хамнаһа кычыыр», – диитэ Андрей Тарасенко.

СИА матырыйалларынан.

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэригэр

Балабан ыйын 8 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ басты уопастыбанньыктарын кытары видеосибээскэ таһан кэпсэттэ. Кэпсэтигэ дойду президени уонна Ил Дархан граннарын кыайылаахтара кытыннылар. Быйылгы федеральнай гранна Саха сириттэн 7 уопастыбаннай тэрлэгэ уопсайа 14 мөл. солк. үбүлээһингэ тигистэ. Оттон Ил Дархан граннарыгар ытыллыбыт бастагы куонкуруска 43 уопастыбаннай түмсүү социальнай хайысхалаах бырайыага бэлиэтэннэ, киһилэргэ холбоон 56 мөл. солк. үбүлээһин көрүллүбү. Басты уопастыбанньыктары Айсен Николаев ситиһилэринэн эбэрдэлээтэ, гражданскай уопастыбаны сайыннарыыга киллэр кылааттарын иһин махтанна.

Балабан ыйын 10 күнүгэр Нерюнгри оройуонугар таас чоҕу хостуур Инаглинскдаабы шахта бастагы учарата үлэбэ кирирдэ. Бу Арасыйыаба биер бөдөҥ шахта сылга 12 мөл. туонна чоҕу хостуур кыахтаныабы. Ону сэргэ сылга 6 мөл. туонна чоҕу онорон таһаарар «Инаглинск-2» фабрика арылына. «Колмар» хампаанна сана объектарын үөрүүдөөх аһыллытыгар өрөспүүбүлүкэ аҕа баһылыга Айсен Николаев объект үлэбэ киририлэр Саха сиригэр эрэ буолбакка, бүтүн дойдубут историятыгар уһулчучу суолталаах түгэн буоларын эттэ. Ил Дархан бу бырайыагы сэргэ Саха сирин, Арасыйыа экономикатын инникигэ хамсар дьонун бырайыактар баар буолалларыгар эрэнэрин биллэрдэ. «Колмар» инникилээх тутууну ытар, үлэ миэстэтин таһаарар, онорон таһаарытын элбэтэр. Билигин шахтага 645 үлэти баар. Шахта иккис учарата үлэбэ кириитинэн манна 1900 киһи үлэлиир кыахтаныабы.

Эмиэ бу күн «Колмар» хампаанна бэйэтин үлэһиттэригэр анаан Нерюнгри куоракка оһорор квартал тутууну саҕалаата. Аны бизс сылынан бу кварталга 2100 ыал оһорор 26 дьиз тутулан үлэбэ кирирбэ. Бу хампаанна социальнай эппиэтинэстээгин туһуга буолар.

Балабан ыйын 11 күнүгэр Айсен Николаев Хабаровскай кыраай Ванино оройуонугар чоҕу харайар, тизэйэр Арасыйыаба саамай улахан терминал бастагы учаратын аһыллытыгар бара сырытта. «Ванино Транс Уголь» терминал Инаглинскдаабы шахтаны уонна фабриканы кытары биер логистическай комплексы үөскэтэллэр. Нерюнгри оройуонугар хостоммут чох тимир суолунан тизлэн кэлэн, салгы бу терминалтан муора суолунан Азия-Тихэй акыйаан дойдуларыгар экспортга барыабы. Айсен Николаев сана объект кириитэ Саха сирин чоҕу хостуур промышленноһун үрдүк таһымна таһаарарын эттэ.

Ил Дархан экология туһунан стратегическай ыйаабын олоххо кириитин уонна «АПРОСА» айылҕаны харыстыыр тэрээһиннэрин чэрчитинэн балабан ыйын 12 күнүгэр Булүү өрүскэ Оччугуй Ботубуйа атынан хатысы 65 тыһ. ыаматын ытытылар. Манна Айсен Николаев, «АПРОСА»

генеральнай дириэктэрэ Сергей Иванов кытыннылар. Айсен Николаев балык көрүнүн элбэти үлэбэ түмүктээбин бэлиэтээтэ. «Быраһааттаны тутуу кээмэйэ улаапытын көрөбүт. Хатыһы иккис сылын өрүстэргэ ытыты үлэбэ үтүү түмүктэри биэрэригэр эрэллээхпин. Чернышевскайдаабы балык собуота уонна Айылҕа харыстабылын, экология министристибэти бу хайысхаба салгы үлэни ытыахтара», — диин кини эттэ. Кэлэр сылларга Индибир, Халыма өрүстэригэр хатыһы үкэстэр былааннаахтар. Ону тэнэ атын да өрүстэргэ чыыр, муксуун, туучча элбиригэр үлэ барыабы.

Балабан ыйын 12 күнүгэр «АПРОСА» генеральнай дириэктэрэ Сергей Иванов Ил Дархан Айсен Николаевка Саха сириттэн 25 Сэбискэй Сойуус Геройун аата инериллибит алмаастар сертификатын туттарда. «Мин өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбанаһын 100 сылын көрсө 100 бөдөн алмааска уһулчучулаах дьоммут ааттарын инэрэр туһунан эти киһилэригэр Сергей Иванов өйөөбүтэ. Улуу Кыайы 75 сылыгар алмаастар куоппуйаларын биһиги Геройдар дойдularын музейдарыгар биэрэһипит. Кэлэр өттүгэр Социалистическай Үлэ Геройдарын уонна Саха сирин сайдытыгар үтүөлээх дьоммут ааттарын инэрэһипит», — диин Ил Дархан бэлиэтээтэ.

Балабан ыйын 13 күнүгэр Дьокуускай куорат төрүттэммитэ 388 сылыгар Гагаринскай окурукка Юрий Гагарин аатынан Култуура уонна аныгы искусство киһиэ дьэндэйдэ. Үс мэндимэннээх баарабай тутуу 500 миэстэлээх киһиэ көрөр, кэнсиэрдир саалалаах. Манна Саха сирин авиациятын музейа үлэлибэ. Куорат 203 кварталыгар 360 оҕо сылдырагар анаан «Сардаана» уһууан аһылына. Бу икки объекты «ВИС» хампаанна бөлөбө судаарыстыбаннай-чааһынай биригэ үлэлиһиннэ олобуран тутта. «ВИС» хампаанна киһи куоракка элинни аҕыах сыл иһигэр 12 социальнай объекты тутан үлэбэ киллэрбитин бэлиэтир тобоостоох.

Эмиэ бу күн Гагаринскай уонна Строительная окуруктар ыпысыларыгар тутулуохтаах Кыайы пааркатагыр стела арылытыа буолла. Айсен Николаев Кыайы паарката куорат олохтоохторун сөбүлээн сылдыр сирдэрэ буолуо диин эттэ. Кыайы паарката өрөспүүбүлүкэ 100 сылыгар силигин ситиэбэ.

Дьокуускайга Залог оройуонугар Дьаамсыктар сквердэрэ баар буолла. Айсен Николаев Сахабыт сирин историятыгар, экономикатын, култууратын сайдытыгар дьаамсыктар бэлиэ суолу-иһи хаалларбыттарын, оччоһобу 17-18 үйэлэргэ Иркутскайы кытта ситимнир соботох айан сырытыа бу почта трагынан барарын санаатта. Бу хорсун дьону үйэтиппит сквер тутуааччыларыгар, историктарга, бары үлэлиһит дьонго махталын тизгэ уонна аны өрөспүүбүлүкэ 100 сылын көрсө сквергэ дьаамсыктарга пааматыннык туруоруохпут диин эттэ.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-экиртээрэ.

Хонуу бөхүөлэк күнүгэр аналлаах үгэс буолбут “Күһүн бэлэхтэрэ-2020” онлайн быыстапка-дьаарбанка Улуу Кыайыы 75 сылыгар ананна. Дьаарбанка дьэ кэргэни, бааһынай хаһаайыстыбаны өйүүр, кизгник билиһиннэрэр, кыттааччылар айар дьобурдарын, үлэлэрин кизг аранаҕа таһаарар сыаллаах бытылыһына. Күөн күрүскэ кыттааччы сааһа хааччахтамат.

Бэйэ оҕуруотугар үүннэрбит үүнэйилэр, сибэккилэр хаартыскаларын дьүүллүүр сүбэ сыаналаата. Араас да элбэх оҕуруот аһын теплицаҕа, оҕуруокка үүннэриэххэ сөбүн хаартыскалар көрдөрдүлэр. Туох суоҕуй манна: оҕурсу, помидор, хаппыста, хоргуоппуй арааһа, сүбүкүлэ, моркуоп, арбуз уо.д.а. Муомаҕа оҕуруот астары торолуйа үүнэллэр, сибэкки арааһа ситэн симэнэр. Хаһаайкалар чахчы да кизг фантазиялаах, айар дьобурдаах эбиттэр. Бу композициялара кэрэтин! Өссө ити быйылгы курдук халлаантан хааптыла да

ардах түспэтэх сайыныгар. Үгүс көрүүтүн, үлэттэн бачча сиздэрэй үүнүүлэр ылыллан эрдэхтэрэ. Сэдэх астар, араас дьикти-дьээбэ моһуоннаах үүнэйилэр да бааллар. Ийэлэр, эбэлэр барахсаттар илиилэрин сылааһынан кыһанан-мүһөнэн үүннэрбит битэмийиннээх астары кыһыны быһа бастын аһылык буолара саарбаҕа суох. Дьаарбанканы “Муома национальной нэһилиэгэ” МТ дьаһалтата (баһылык А.В. Андреев), бэтэрээннэр Арчы дьизлэрэ (сал. И.Н. Слепцова) көбүлээн-тэрийэн ыыттылар.

Онлайн быыстапкаҕа 22 Хонуу уонна Суон Тиит олохтоохторо кытыннылар, сыл ахсын кыттааччы ахсаана элбээн иһэрэ оҕуруотчуттар ахсааннара элбээн иһэрин туоһулуур. Бииртэн биир кэрэ көстүүлэр хаартыскалар кэлэн истилэр. Кыттааччылар элэр да, саастаах да дьэ хаһаайкалара, ийэлэр, эбэлэр, хос эбэлэр. Эр дьонтон соҕотох үлэ бэтэрээнэ К.К. Старков кыттан үөртэ.

Биһиэхэ сибэкки арааһын үүннэрэллэр да эбит, харах хайгыы көрөр көстүүлэрэ. Ыллар бары таптаан,

Улуу Кыайыы 75 сылыгар “КҮҮН БЭЛЭХТЭРЭ - 2020”

кэрэттэн үөрээри сибэкки олордоллор. Сибэкки ыал тиэргэнин тилийэ үүнэн, сүргэни көтөбөр, кэрэ эйгэтигэр сизтэн киллэрэр. Ол эрээри Т.Д. Уваровская, Г.Д. Терешкина, Н.Б. Добрянцева, Л.Ю. Хабарова, М.И. Коротких, З.М. Котельникова, Р.С. Варламова, А.С. Слепцова, Е.Д. Тарабукина уо.д.а. сибэккини олордор-үүннэрэр да буолар эбиттэр. Галина Даниловна билиннэ диэри тылла, силигилии турар гладиолуһун, сардаана лувковичаларын Арчы бэтэрээнэригэр бэлэхтээн үөртэ. Мария Ивановна коланхоэны иһиттэргэ олордон аҕалан утары уунна.

Кыттааччылар бары оҕуруот аһын арааһын олордоллор эбит. Холобур, Н.С. Рачинская хортуоска түөрт суордун олордор, быыстапкаҕа түөрт араас суорду туруорда. Ыллар бары оҕурсууну, помидорун араас суортарынан үүннэрэллэр. Дэлэй илиилээх оҕуруотчуттар М.Р. Скороходкина, Т.В. Неустрова, Г.Д. Терешкина, М.И. Коротких, Л.Е. Ефимова, М.И. Слепцова, А.И. Никулина, И.И. Винокурова, Р.И. Прибылых, Т.М. Слепцова, эдэр хаһаайкалар Н.П. Никулина, И.Е. Кулькова, М.Ф. Филиппова уо.д.а. үүнэйилэрин арааһа элбэҕэ сөхтөрдө.

Оҕуруотчуттар бары арбуһу, клубниканы, земляниканы сөбүлээн үүннэрэллэр. Сэдэх үүнэйилэргэ тыква, кольраби, улахан ыйааһыннаах, араас моһуоннаах помидордар, моркуоптар, хаппысталар бэлиэтэннилэр. Хаһаайкалар бары кэнсиэрбэлээһини кыайа-хото туталлар, кыстыкка соҕотуопканы, кэнсиэрбэни элбэхтик хаһаамыттар. Л.Ю. Хабарова, Н.С. Рачинская кэнсиэрбэлэрин кэрэ көстүүлээн, кизгэтэн онорбуттар. Г.Д. Терешкина, М.Р. Скороходкина, К.К. Старков, Н.Б. Добрянцева кэнсиэрбэ арааһын бэлэмнэбиттэр.

Түмүккэ дьүүллүүр сүбэ быһаарытынан Н.С. Рачинская – I, М.Р. Скороходкина – II, Л.Ю. Хабарова – III миэстэлэргэ табыстылар, бэлэхтэри ыллылар. Муома нэһилиэгин анал бириһиэ К.К. Старковка, бэтэрээн сэбиэтин анал бириһиэ Г.Д.

Терешкинаҕа ананнылар. Бары кыттыбыттарга анал бэлэхтэри, сертификаттары “Муома” национальной нэһилиэгэ” МТ баһылыгын бастакы

солбуйааччы И.Е. Дягилев, ветеран сэбиэтин председателэ Е.И. Слепцова, Арчы дьэитин салайааччыта И.Н. Слепцова туттартаатылар.

Улуу Кыайыы 75 сылыгар аналлаах теманы сэри сылларын оҕото М.Р. Скороходкина «Сэри кэмигэр хоргуоппуй быһаабыта» композицията толору арыйда. Мария Романовна, 81 саастаах сэри оҕото, үлэ бэтэрээнэ И.И.

Винокурова быыстапкаҕа кыттан көбү күөдүүттүлэр, эдэрдэргэ патриотизм сылыгар үтүө холобуру көрдөрдүлэр.

Кыттааччылар нэһилиэк аҕа баһылыгар А.В. Андреевка, Арчы дьэитин салайааччыта И.Н. Слепцоваҕа тэрийэн ыыппыттарыгар махталларын эттилэр, үлэлэригэр ситиһиһилэри баҕардылар.

Р. БЫЛБАНАЕВА.

(Бүтүүтэ. Иннин 72, 73 №-гэ көр).

Учүгэй дьон туһунан кэпсибит

МИИГИН МАННА КОМСОМОЛ БЫППЫТА

Күһүн кыстыгы сүтүгэ суох сүүс бырыһыан тыыннаах иитини ситиспиит иһин үһүөмүтүгэр коммунистическай үлэ ударнигы аата ингериллибитэ. Кыргызтар уруккуларын курдук эдэр сүөһүнү тутан үлэлэрин сабаалабыттара, миигин ыанньык ферматыгар ыанньыксытынан анаабыттара. Ол да буоллар, төһө да үлэ көрүнгө уларыйдар, эпизитинэстээх этэ. Урут сүөһү ыйааһынын эбиллиитэ уонна тыыннаах иити суолталаах буоллабына, ыанньыксыкка үүтү ыаһын суолталааба. Төһө үүтү ыргынан үлэн сыаналанара. Миэхэ наставнигынан ферма биир кырдыбас, уопуттаах, “Үлэ Кыһыл Знамята” уордьяннаах ыанньыксыта Прасковья Ильинична Ефимова анаммыта. Кини хас биирдии ынаха тус-туһунан сыһаннаһарга үөрөспүтэ. Төһө да сүөһү буоллар, кини курдук саныыр санаалаах, өйдүүр өйдөөх, сөбүлүүр-сөбүлээбэт, сирэр-талар идэлээх, ону иигэр киһи билиэхтээх. Холобур, ыы олонор ынаххын мөхтөххүнэ-эттэххинэ, эбэтэр обустаххына, хотунум кыһында диэн эмискэ үүтэ тардан хаалар, ол иһин улаханньык санарыа, охсуо суохтааххын. Өссө ыан иннинэ кыра лэппиэскэ дуу, килиэп дуу оҕотун имэрийэ-имэрийэ биэрдэххинэ, хайдах эр эгэн үүтэ элбиригэ дылы буолар. Ол иһин сахалар “ынах үүтэ – айаһар” дииллэр эбит. Онон элбэх үүтү ырга кыһанабын.

Сага кэллэктииппэр киһи элбэх. Олоргон бэйэм курдук эдэр Аня Корьякинаны кытта добордоһобун. Киһэ хойут үлэлээн бүтэбит. Онон кинини кытта дьизбитигэр аргыстаһан барабыт. Кини арааһы кэпсиир, ол иһигэр абааһы туһунан. Хантан билэрэ буолла? Киһи көрүөх, саналарын истиэх да курдук кэпсиир. Төһө да абааһы суох, сымыйа диэн өйгө-санааба, тыынна иитилиннэрбин, Аня кэпсээнин иһиттэхпинэ, куттаныах санаам кэлэр. Мунар, барар суолбутугар киһи уңуохтара бөбө адаарыһан тураллар, хайдах эрэ, кинилэр быыстарыттан абааһылар тахсан кэлиэх, үрдүгэр түһүөх, экирэттиэх курдук барыһаллар, ол иһин Аанчык илиитин ыга тутабын, киниттэн араһат буола сагыбын.

Биһиэхэ Осипов Владимир Степанович диэн Үөһэ Бүлүүттэн төрүттээх сааһырыт оҕонньор баар. Кини оту киллэрэр үлэлээх. Тэһэ тутан биридэ эмит араас күлүүлээх түгэни кэпсээн биһигини күллэрээччи. Володя хаһыаты, сурунаалы көтүппэккэ ааһар, эбиитин библиотекаттан уларсан нууччалыы, сахалыы кинигэлэри элбэти ааһар. Үөрэхтээх киһи буолан улахан үлэбэ сылдыабын арыгы обургу атахтаабыт үһү. Арыгыттан сылтаан ыарахан олобу олорут киһи.

Мин кыргызтарбын кытта биригэ олоробун. Дьизбит уруккута буолбатах, сылаас. Отделение комсомолецтара маска, мууска көмөлөһөллөр. Управляющей Семен Васильевич кириэн хайдах олоробутун билсэн тахсар, онон болломтоҕо олоробут. Испэр Людаба махтана саныыбын, кини хорсун кыыс буолан, обкомолга үнсэн манньык болломтоҕо олордолот. Кини суоҕа, эбэтэр биһиги курдук куттана олорбута буоллар, хайдах буолуохпун биллибэт этэ.

Женя үлэтин быһыгар кириэн дэн эт, балык киллэрэн амсарат. Кини механизатор буолан отделение техникатын барытын билэр, инньэ гынан фермаларга от тийэр, оттук мастарын түһэрэр, муус аҕалар, ыалларга да мас-муус, сүөһүлээхтэргэ от түһэрэн махталларын ылар. Убайа Кеша

эмиз механизатор. Кыһын буоллун, сайын буоллун хаһан да бүппэт отделение үлэтигэр сылдыар. Кыһын бултаан отделение түүлээжин былаанын толорсор талааннаах булчут.

Бу икки уол игирэ курдуктар: унуохтарынан да, эттэринэн да тэннэр, танналлара да биир, кизпкэ олордуллан оноһуллубут андаатар бэргэлээхтэр, онон билбэт киһи дэбигис араарбат.

1974 сыл сааһын кулун тутарга, кыргызтарым бабаларын толорон, Женялыын сыбаайбалаабыппыт. Киһи элбэх этэ. Ордук кыргызтарым үөрбүттэрэ быһыылааба. Ырыа-тойук, алгыс да элбэбэ.

Төһө да кийит, уруу да буолларбын, Женя убайа Кеша көрүстэбин: “Сахалы билбэт саха кыһа” диэн суустааччы, ол иһин куттана санааччыбын. Оччоттон баччаба дири хараһым мөлтөх буолан, Женя иһэр диэн утары барбытым Кеша буолан, туораан тахсан тон хаары кэһэн ыскылааттар кэтэхтэригэр саһарым. Саха эрээри сахалыы билбэппиттэн кыбыстарым, онуоха төрөппүттэрбин буруйдуурум.

Ити сааһын ыам ыйыгар кыргызтары атаарыы үөрүүлээх бизчэрэ буолбута. Тыва хаһаайыстыбатын министерствотын, совхоз дирекциятын, отделение салалтатын аагыттан Махтал сурук, грамота, бириэмийэ элбэбэ. Хас биридибитигэр унтууга анаан таба тыһын бизрбиттэрэ. Ити курдук, оскуолаба биригэ үөрэммит, хоту кэлэн производствоны өрө тардыыга биригэ үлэлэспит дьүөгэлэрим миигин Орто Дойдуга олохтоон барбыттара. Дууһабар хайдах эрэ кинилэри сайыһа хаалбытым, ол эрэн аттыбар таптыыр кэргэним Женя баарыттан дьоллоном, инникибэр эрэллээх этим.

Кыргызтары атаарыыга, ордук олохтоох партиянай тэрилтэ сэкирэтээрэ Мария Константиновна Атласова тыл эппитэ биһигини уйадыппыта. Кэли үлэһиттэргэ, ордук кыргызтарга, ийэли сыйыаннаһара, төһө кыалларынан көмөлөһө сатыра, ол иһин Сайдыыга үлэлээбит кыргызтар кинини умнубаттар, өрүүтүн үтүө тылынан ахталлар.

Мин 1975 сыллаахха маннайгы оҕобун төрөппүтүм. Ити сыл олохтоох библиотекаба үлэли көспүтүм. Культура үлэһитэ буолан Дьокуускайдаагы культпросветы бүтэрбитим. Салгыы 1988 сыллаахха Улан-

Удэтээби культура институтун үөрэнэн бүтэрбитим. Үлэм быһыгар зона начальнига, чөл олох пропагандиһа уонна кулууп үлэтигэр кыттыһан араас сыннылан бизчэрдэри тэрийиигэ, бырааһынньыктары атаарыыга кэнсиэргэ ыллаан, пьесаҕа оонньоон бириэмэм ордубат этэ.

Аны бэйэм хаһаайыстыбам, дьизм-уотум, сүөһүм-аһым, сайын оҕуруотум элбэх. Соторутаанна диэри ынахтаах этим. Үүккэ, сүөгэйгэ-арыыга, күөрчэххэ-суоракка кыһаллыбат буоларбыт. Ону оҕолорум: “Ынабым дии-дии хотонгор охторун чугаһаата, оонньуута суох, хотонгор охтубуккун хаста да булбуппун. Сөп буолуо, биһиги улааттыбыт, аны биһиги үлэлиэхпит”, – диэн хаарыаннаах үүтгээх ынахтарбын эстэрбиттэрэ.

Бу Орто Дойдуга кэлэммин, киһи буолбут бэлиэбин бизэ оҕолоннум, түөрт сиэннэнним. Төрөппүттэрим албастарын хатылаабаат курдук оҕолорбун сахалыы ииттим, олохторугар эрийдэммиттэрин курдук, кыра эрдэхтэригэн араас аһы астаан аһыылларын курдук олоххо бэлэмнэтим, олох аартыгар үктэннэрдим диэн үөрэбин. Билигин улааттылар, ыал аҕалара-ийэлэрэ буоллулар. Ийэ быһыгынан иэспин толордум дии саныыбын, – диэн Тамара Ивановна уһун сэһэнин бүтэрэн үөһэ тыһына.

– Били эйигин кытта кэлэн үлэлээбит дьүөгэлэрин ханна-ханна тийдилэр? Сибээстэһэбин дуо? – салгы токкоолоһобун.

– Былыргы буолбатах, сөп-сөп телефонунан кэпсэтэбит. Ракова Галина Иннокентьевна Жатайга строител-прораб үөрэбин бүтэрбитэ. Салгыы Иркутскайдаагы пароходствоҕа кириэ сатаабыт да, баала тийбэтэх. Билигин Украинаҕа олоорор. Кэргэнэ суох. Били, тэлигириэйкэ баппат суон кыыс Лебекина Людмила Викторовна дойдутугар Жатайга олоорор. Кэргэннээх, икки кыыс оҕолоох. Мин курдук Улан -Удэтээби культура институтун бүтэрэн библиотечнай үөрэхтээх.

– Сайдыыга кэлэн үлэлээбиттэрин туох дииллэрий, хайдах саныыларый?

– Оо, ахталлар ахан. Умнубаттар. “Самые счастливые дни, годы прошли в Сайдах”, – дэһэллэр. Оттон мин манна кэлбиппин олох сирбэппин. Миигин манна комсомол эрэнэн ыппыта. Ол эрэлин тиһэбэр диэри толордум, тыва сирин сайыннарыыга күүүһүм, өйүм баарынан үлэлэтим. Өссө олохсуйдум. Бу дойдуттан ханна да барбаппын, – диэн түмүктээтэ Тамара Ивановна. Кини эппитин сөбүлээн сааскы күн түннүгүнэн үөрэ-көтө чабылыччы тыкта.

Григорий ФЕДОТОВ.

Как свидетельствует «Метрика», замечательный памятник русской народной архитектуры Спасо-Зашиверская церковь была сооружена примерно к 1700 г., почти прошло тогда триста лет. Метрика была составлена на месте 29, 30 и 31 марта и окончена в городе Верхоянске 25 мая 1888 года благочинным верхоянских церквей священником Алексием Бердниковым. Чертежи сохранились при метрике. Алексей назвал имя создателя церкви, на рубеже 17-18 в.в. своим топором срубившего в лесотундре, на великой сибирской реке Индигирке этот деревянный храм, ставший жемчужиной русской древней культуры. О нем в «Метрике» сказано: «Имени мастера нет в документах, но по преданию таковым был местный житель мещанин города Зашиверска Андрей Хабаров». (А.П. Окладников, З.В. Гоголев, Е.А. Ащепков. Древний Зашиверск. Древнерусский заполярный город. – М., 1977).

Одним из первых священников этой церкви был Алексей Слепцов, сын сосланного в Якутск коменданта г. Москвы Ивана Слепцова.

Зашиверск в годы процветания был местом, с которым так или иначе связано было и изучение Крайнего Севера Азии.

В 1769 г. в доме священника Слепцова в Зашиверске проживали: «Охоткой команды геодезии прапорщики Леонтьев, Лысов, Пушкарев», имена которых вошли в историю исследований Арктики, как авторов первого описания далеких Медвежьих островов против устья реки Колымы. Это геодезисты, как известно, первыми указали и на археологические памятники древнеэскимосской культуры, находящиеся на Медвежьих островах.

Участники знаменитой Чукотской экспедиции Сарычев-Биллингет застали Зашиверск, по словам Г.Сарычева, 18 октября 1787 г. «новоучрежденным» городом сразу после того, как он был» сделан из комиссарства». Они заметили присутственные места с чиновниками. Строения, его составляющие: церковь и тридцать домов. Участник экспедиции Сарычева Лука Воронин выполнил превосходные акварельные зарисовки Зашиверска. В 1820-1824 г.г. совершают не менее знаменитое путешествие в полярные северные окраины Сибири В.П. Врангель и Ф.Ф. Матюшкин. Мичману Федору Федоровичу (будущий адмирал России) принадлежат новые зарисовки видов старого Зашиверска, не менее ценные для истории этого города, чем акварели Луки Воронина. Об этих зарисовках, кстати, в 1821 г. Энгельгардт писал Матюшкину: «Я опять вчера на досуге перечитал твое письмо... в первую минуту радости я только пробегал вскольз твои строчки и любовался между прочим пленительному архитектурному виду Зашиверска. Слова Энгельгардта о пленительном архитектурном виде Зашиверска, несомненно, относятся к Спаской церкви города: уже тогда, более 150 лет тому назад была оценена красота этого замечательного

К 150-летию Якутской и Ленской епархии.
К 320-летию Зашиверской Спасской церкви

ИЗ ИСТОРИИ ГОРОДА ЗАШИВЕРСКА

памятника древнерусской культуры, дана была ему эстетическая оценка.

Те же чувства, чувства радости и восторга, овладели другим путешественником, одним из советских исследователей Индигирки А.Л. Биркенгофом, много десятилетий спустя, когда он писал: «Скромными средствами, из дерева и щепки, творили строители Зашиверского храма свое прекрасное произведение».

Зашиверск был в 1805 г. упразднен и перешел в разряд заштатных городов. В 1808 г. оставалось в городе 120-130 жителей. Вымирание поселения объясняется экономическим положением округа, бедностью пушной охоты, прекращением рыболовства. После того в 1853 г. большая часть икон была перевезена в Крест-Майорскую церковь, меньшая часть икон и другие принадлежности, в том числе средний колокол, в Момскую церковь. Если говорить о прошедших эпидемиях черной оспы, то в 1769-1776 были большие потери в северных реках Якутии. Хотя эпидемии были в 1657, 1691-1694, 1773-1776 годах, люди остались жить в Зашиверске. (Из книги «За Янским хребтом» – Борисов Н.Ф. – Уус Николай). В 1927 году экспедиция С.В. Обручева посетила (стр. 414) Спасо-Зашиверскую церковь. Участник экспедиции М. Кротов написал: «Теперь от города осталась только церковь с колокольней, да два случайно уцелевших амбара. Постоянное население состоит из двух человек: якута Д.М. Слепцова и его сестры. После жительница Зашиверска Слепцова Е.Ф. поселилась в урочище Төгүрүөн (Момский район).

В 1969 г. академик А.П. Окладников провел с коллегами археологические раскопки. В 1971 г. в августе церковь и колокольня были разобраны и вывезены в Новосибирск в Академический город на Оби. В 1988 г. после долгих лет пропитки студенты архитектуры из Новосибирска восстановили Спасо-Зашиверскую церковь с колокольней по замерам академика А. Окладникова. В Якутии в 90-х годах народный писатель РС Д.К. Сивцев-Суорун Омоллоон организовал музейный комплекс «Дружба», где по замерам доктора А.В. Ополонникова была восстановлена Спасо-Зашиверская церковь с колокольней и надвратной башней. Здесь архитектор И. Андросов и бригадир кавалер ордена Трудового Красного Знамени Н.В. Мигалкин полностью восстановили Зашиверскую церковь и колокольню. Глава Момского улуса С.П. Сукуев в лето двухтысячелетия от Рождества Христова на

месте бывшей Спасо-Зашиверской церкви со старостой Момского православного причта Р.Б. Райковым установили памятник-часовню. В 2019 году к юбилею острога Зашиверска бригада С.В. Неустроева с друзьями построили надвратную башню. В августе отец

Евгений установил надвратный крест, а И.Е. Райков изваял образы ангелов для врат. Экспедиция из г. Якутска во главе начальника департамента по сохранению исторических памятников Макарова Н.А. и заслуженного деятеля искусств РС(Я) С.Н. Ермолаева сделали киносьемки на месте старого города Зашиверска. младший научный сотрудник АН РС(Я), этнограф Ю.А. Слепцов дал интервью по истории казачества и города Зашиверска в НВК «Саха».

Знамя-хоругвь первопроходцев находится в реставрации в Якутском Музее, он был найден в 20-х годах на ключе Крестовой горы.

В 2013 году, впервые после 130-летнего перерыва, в древнем храме была отслужена Божественная литургия, которую возглавил Высокопреосвященнейший епископ Якутский и Ленский Роман. А летом 2014 года заложенная им традиция паломничества якутян к святыне продолжилась. Этот единственный, сохранившийся в Сибири в первоначальном виде, пример шатровых церквей посетила делегация из Якутии, среди них были момские прихожане с главой района П.Н. Черемкиным, отцом Евгением и школьниками Момской средней школы (капитан баржи Гуккина).

В этом году в связи с юбилеем Спасо-Зашиверского храма (1700-2020 г.г.) был прямой эфир с городом Новосибирском и со Спасо-Зашиверским храмом, со звоном старинных колоколов. Так звуки старинного благовеста дошли до берегов Индигирки спустя сотни лет и века, где живут потомки казаков Хабаровы, Рязанские, Старковы, Щелкановы, Неустроевы, Борисовы, Слепцовы, Бережновы и другие.

Л.Г. СТЕПАНОВА.

Оҕо сылдьан 1975 с. саас убайым Сэмэн үлэлиир ыстаадагыгар сайынгы сынньаланмар үлэли, сайылыгы барбыппыт. Миигин кытта Атласов Гоша (Егор Иванович Атласов) барыста. Биригэдьиер Ефимов Василий Иннокентьевич этэ. Гоша аҕата Иван, Дьөгүөссэ буолан сайылыгы, ууга былдьаммыт Дьөгүөссэ уолун көрдүү таарыйа кэлбиттэр этэ. Дьэ онно Кэнньэлэбин бүтэйин Старков Петр Егорович бүтэй күрүү оноро сылдьара. Ыстаадагтан биир көстөөх сиртэн сатыгы кэлэ-бара сылдьара. Онно биһиги оҕолор сэрйи туһунан кэпсээ диэн хаайарбыт. Олох кэпсээбэт буолара, арай биридэ эмэ көннүүөрдүбүнэ, билиэннэйдэри хомбуйдаабытын кэпсиирэ. Япония сэрйиһиттэрэ хотторон чугуйан иһэн холуодьастары дьааттан баран бараллар эбит. Эбэтэр утары быһахтаах эрэ сүүрэн иһэр дьоппуон саллаатын тутан ылар наадата суох диирэ. Бу барыта миинэ киһи, самурайдар өлөллөрүн кэрэйбэт дьон диэн бэрт кылгастык кэпсиирэ. Хомбуйдуу сырыттабына, азиат сирэйдээх диэн дьоппуоннар киниэхэ диэн хааһыллалар үһү. “Сигарет кудасай” дииллэр эбит, табах көрдөөн буолуо. Норильскай куоракка тутууга үлэлэспиттэр бу билиэннэйдэри. Манна власовецтар, немецтэр, Украина, Белоруссия полицайдар, дьоппуоннар үлэлэспиттэр. Санаан көрүң: Норильскай хоту эргимтэбэ туруар буолуохтаах этэ дии. Сүрдээх кытаанах үлэбэ сылдьыбыт билиэннэйдэр эбит. Саха уола манна сэрйи кэнниттэн сулууспалаабытын туһунан архыпка баара буолуо.

Сэрйи кэнниттэн өссө Черскыйгэ паспорт остуолун начальнигынан үлэлэбит. Бу Аллараа Халыма киинэ, арааһа, ол саҕана Черскый диэн сана ааттаммыта буолуо. Эмиэ репрессиялаахтар, уголовниктар туппут куорат анардаах бөһүөлэктэрэ. Ол иннинэ бу Нижние Кресты диэн бөһүөлэк этэ. Бу дойдуну бэрт үчүгэйдик билэбин, эдэр сааһым үтүө кэмнэрин үс сылын онно

Быйыл сайын Муома нэһиликтэригэр ойуур баһаардара тураннар, оттоохунна бытаарыы тахса сылдьыбыта. Төһө да уустук балаһыаньа буолар, өбүгэ саҕаттан илдьэ кэлбит үгэспитинэн оттоохун тохтооботоҕо. Сүөһүлээх дьон, хаһаайыстыбалар күүстэрэ, кыахтара баарынан кыстык отторун будуммуттара.

Билигин оттоохун нэһиликтэргэ бүтэн, т ү м ү к т э р т а б ы с т ы л а р . Т ы а хаһаайыстыбатын управлениетын көрдөрүүтүнэн 2020 с. балаҕан ыйын 14 күнүнэбди туругунан оттоохун уопсай бырыһыана оройуон үрдүнэн 85-кэ тэннэстэ. Быйылгы былаан оройуонна 1520 туонна этэ, итинтэн 1292,5 т от бэлэмнэнилиннэ.

Нэһиликтэргэ былаан туолуутун көрдөрүүлэрэ манньктар: Муома нэһилигэр 298 т от оттонно, ити 79,7 % (былаан 374 т этэ), Индибир нэһилигэр – 236 т от (84,3 %, былаан – 280 т), Соболоохто – 201 т от (90,1 %, былаан – 223 т), Чыбаабылаахха – 153,5 т

сылдьыбыт дьоллоохпун. Таарыйа ахтан аһардааха, бу куорат тутуллан бүппүтүн кэннэ сорох хаайыылаагы манна өлөртөөн кэбиспиттэр. Ону история хаһан эмэ суруйтарыа, нуруокка кизнник биллиэ дии саныбын. Дьэ манна Бүөтүр начальнигынан (паспорт остуола) үлэлэбитин, наар балык, кыыл таба дэлэин, кырса мэнээгин, уйаара-кэйээрэ биллибэт туундараны кэпсириин истэрим. Оччолорго тугу сэрэйиэмий аҕыйах сылын он дойдуну булуохпун.

Саха уола олус элбэҕи ааҕара, элбэх кинигэни илдьэ сылдьара. Туохпуг эмэ ы а р ы й д а б ы н а э б э т э р т а б а һ ы т т а р э м п көрдөөтөхтөрүнэ, дэлэй аптекатыттан ылан биэрэрэ. Эмчиккэ үөрэммит буолан, эми билэрэ, кими да кытта иирсэ, этиһэ сылдьарын биридэ да көрбөтөбүм. Наһаа элбэҕи ааҕарыттан буолуо, ханнык баҕарар историканы атын да темаҕа билэрэ, ону быһааран кэпсиирэ. Аны кып-кыра чымыдаан оҕолоох этэ, онтун валетка диэн ааттыыра. Онно эмэ уонна докумуона баар буолара.

Биһиги Гошалыын көрөрбүт – онно икки мэтээллэрэ, бүк тутуллубута быстыгытын медицинскэй пластырынан абырахтаммыт Сталин махтал суруга баара. Бу докумуоннара чаччы ханна эрэ баара буолуо дии саныбын. Кини докумуонна наһаа кичэллээхтик сыһыаннаһара. Өймөкөөнтөн военкомат үлэһитэ кэлэн сэрйи кыттылаахтарын Терешкин Федоры, кинини ыңыран докумуоннарын көрөрүгэр докумуон бөҕөтө баара. Сельсовет дьэзиттэн биһигини таарыйа призывка

САХА УОЛА

илдьэ бартара онно. Мин армияҕа бартым кини кэннэ олохтон туораабыта.

Петр Егорович Халыматтан кэлэн дьэ-уот тэринэн дойдутугар олоҕубута, 2 уол аҕата буолубута. Улахан уола Валерий оройуон коммуналнай хаһаайыстыбатыгар маастарынан өр сылларга үлэлээн, билигин атын оройуонна олоҕор. Эмиэ ырыа айар. Кыра уола Андрей өрөспүүбүлүкэбэ биллэр мелодист, элбэх ырыа ааптара. “Саас Муомаҕа” мааннайгы ырыатын оҕо сылдьан айбыта, оччотооҕу студеннар өрөспүүбүлүкэ таһыгар тийэ ыллаан аатырдыбыттара. Билигин Нам оройуонугар олоҕор, салгыы айымныылаах үлэтин үтүгэнэ.

Урукку былаас оччолорго сэрйи бэтэрээнэ Саха уолун наһаа көрө-истэ, болҕомтоҕо ыла сатаабатаҕа диэтэхпинэ сыыстарбатым буолуо. Баҕар, дьэбэҕэ-уокка наадыйара эбитэ буолуо. Кырдыаҕас, ууну-уоту ортотунан ааспыт киһиэхэ кырдыар сааһыгар туох наада буолбат буолуой. Бэйэтэ да наһаа биллэ-көстө сатаабат этэ. Оннук сэмэй киһи этэ Саха уола – милитаристскэй Японияны утары охсуспут Старков Петр Егорович.

Быйыл Улуу Кыайыы 75 сылыгар нэһилиэк дьаһалтатын көбүлээһининэн нэһилиэк бэтэрээннэрин скверин санардан онордулар. Наһаа тупсаҕай гына уларытан, санардан биэрдилэр. Манна Саха уолун хаартыската, аата-суола ыйанан турара көрүөххэ эриэккэс, астык.

**Д.Г. СЛЕПЦОВ,
Буор Сыһыы.**

Оттоохун-2020

ОТТООХУН ТҮМҮГЭ ТАҒЫСТА

(94,8 %, былаан – 162 т), Төбүлэххэ – 198 т (83,9 %, былаан – 236 т), Улахан Чыыстайга – 206 т (84,1 %, 245 т) от оттонно.

Хас да хаһаайыстыбалар былааннарын таһынан толордулар. Ол курдук Хонууттан “Сис” ТХПК 58 т оттоон былаанын 100 % толордо, С.П. Богатырев БХ 10 т оттоон 125 % (былаана – 8 т) тириэртэ. Атын нэһиликтэргэ Соболоох орто оскуолага 15 туоннаны оттоото (ити 150 %, былаан – 10 т). Чыбаабылаахха “Байхал” РКО 14 т оттоон (былаана – 8 т) 175,0 % толордо. Эмиэ ити нэһиликкэ И.И. Корякин 14 туоннаны, отгон И.Е. Корякин 13 т оту бэлэмнээн былааннарын 100 % толордулар. Төбүлэххэ А.Е. Николаев 36 т былааннаабыттан 37 туоннаны оттоон былаанын 102,8 %

тириэртэ. Улахан Чыыстайга “Чысхаан” ТХПК 121 т былааннаабыттан 125 т оту бэлэмнээн былаанын 103,3 % толордо. Эмиэ итиннэ А.С. Слепцова 8 т, “Кытыл” БХ 10 т оттоон, былааннарын 100 бырыһыан толордулар.

Сүөһүнү иитэр хаһаайыстыбалар, биридилээн ыаллар кыстыкка киридилэр. Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига Ю.А. Винокуров: “Сайын устага баһаардар буоланнар, окко мэхэйдэр баалларын үрдүнэн дьон кыстык отторун оттоотулар. Ол эрэри ситэ оттоммокко хаалбыт дьон билингиттэн ыйыталлар. Сүөһүлэрин отторугар көмө саас биллээбэ”, – диэтэ.

Кыстык этэннэ аастын, от сүөһүгэ тийдин.

Т. СЛЕПЦОВА.

Месяц сентябрь, золотой дождик листопада и гулкий смех ребятишек под звонок. Но многое сейчас изменилось... Вы не увидите искренне счастливых или огорчившихся от оценок в дневнике детишек. Они торопливо маленькими шажочками проходят мимо вас в масках и перчатках. Аккуратно одетые и с вылизанными причёсками школьники переступают порог школы, им измеряют температуру. Учитель зовёт учеников сесть за парты и слушать увлекательный урок. Каждый сидит отдельно, и некому теперь показать свой талант рисовать. Теперь стало трудно подёргать косичку своей однокласснице, и в маске никто не увидит забавную гримасу. Но затейливые проказники все равно умудряются весело оторваться на переменах.

А сейчас мы почитаем как они провели свой первый день в школе: 1 «а» класс провел открытый урок истории про Великую Отечественную войну. Ведь классная руководительница знает то, что нужно и важно запомнить из 75-летней великой истории России. Как всегда на столе стоит пышный букет цветов для учительницы, запах слышится повсюду. Первоклассников учат с первых дней как правильно сидеть за партой и как поднимать руку во время вопроса или ответа. 1 «б» класс с учительницей провел открытый урок с творческим заданием. Начертив свои ладошки от жёлтой до оранжевого цвета, приклеили к бумажному солнцу лучики. На первом уроке они проходили буквы, считали цифры и чертили по контурам рисунка. На переменах в классе и играют разные игры. Вплоть до телефонов, до весёлых разнообразных игр.

Директор начальной школы Михалева М. П. подробно сообщила изменения в

школе: "В связи со сложившейся ситуацией мы организовывали всё по требованиям безопасности Роспотребнадзора, например, входы и выходы контролируются, чтобы не было большого контакта с людьми. Также изменили расписание уроков, перемен,

график питания в столовой. Подразделение по сменам, санитария по времени и так далее. Когда дети приходят с родителями в масках, работники школы измеряют температуру и опрыскивают антисептиком ладони. Ученик может снять маску во время учёбы, но в коридоре, столовой и других местах с большим скоплением людей обязан надеть маску. У нас в данное время всего 10 классов, которые распределили по трём сменам по количеству более 15-20 детей. С 8 час. 30 мин. – 1 смена, 12 час. – 2 смена, и 3 смена начинается в 14 часов. В школе уже нет общего звонка на урок, всё решает учитель. У учителей большая нагрузка, но тем не менее они дают знания детям, всё, что необходимо по программе обучения. Ребёнок сидит в классе, чтобы не было воздушно-

капельного контакта, он может пойти в сопровождении учителя: в столовую, туалет и спортзал. Считаю, что такие меры предосторожности крайне серьёзны, и правила должны соблюдаться. От техработников до учителей должны быть в масках и соблюдать дистанции друг от друга. Родителям детей мы доводим информацию соблюдения требований школы. Не допускаются дети с повышенной температурой, им отправляем дистанционно задания за пройденные уроки, чтобы ребёнок не отстал от своих одноклассников. Взрослые должны заходить в школу в масках.

Летом с 10 по 20 августа мы запустили подготовительную программу для адаптации первоклассников, открыли лагерь "Радуга". Вожатые учили их играя, были и спортивные игры. Так и получилось, что первоклассники уже ознакомлены с правилами и хорошо освоились к школе. Первое сентября проходило на улице, была ясная и безветренная погода. Первоклассники в отдельном формате, как первая и вторая смены. Как обычно, разыгрывали сценку с Буратино. Мы хотим, чтобы у них была та, школьная пора, которая была у нас всех: беззаботная, увлекательная, полноценная и ничем не обделённая от всех детей». Желаем первоклассникам удачи и успехов в учебе.

Кира СЛЕПЦОВА.

Извещения о предоставлении в аренду земельных участков

Соответствии со ст. 39.11 Земельного кодекса РФ Муниципальное образование «Момский район» информирует о возможном предоставлении в аренду следующих земельных участков:

Земельный участок из земель населенных пунктов, с разрешенным использованием: для индивидуального жилищного строительства, находящийся по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. им. Афанасия Старкова, кадастровый №14:17:020001:2640, общей площадью 732 кв.

В течении 30 дней со дня публикации заинтересованные граждане вправе обратиться с заявлением о намерении участвовать в аукционе по продаже права на заключение договора аренды земельного участка.

Заявления подаются по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6.

В заявлении необходимо указать:

фамилию, имя, отчество, место жительства заявителя и реквизиты документа, удостоверяющего личность заявителя.

Дата окончания приема заявок 1 месяц с момента публикации настоящего извещения.

Получить более подробную информацию можно по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6. с 9-00 до 18-00, перерыв с 12-30 до 14-00.

В соответствии со ст. 39.11 Земельного кодекса РФ Муниципальное образование «Момский район» информирует о возможном предоставлении в аренду следующих земельных участков:

Земельный участок из земель населенных пунктов, с разрешенным использованием: для индивидуального жилищного строительства, находящийся по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Советская, кадастровый №14:17:020001:2641, общей площадью 969

кв.

В течении 30 дней со дня публикации заинтересованные граждане вправе обратиться с заявлением о намерении участвовать в аукционе по продаже права на заключение договора аренды земельного участка.

Заявления подаются по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6.

В заявлении необходимо указать: фамилию, имя, отчество, место жительства заявителя и реквизиты документа, удостоверяющего личность заявителя.

Дата окончания приема заявок 1 месяц с момента публикации настоящего извещения.

Получить более подробную информацию можно по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6. с 9-00 до 18-00, перерыв с 12-30 до 14-00.

В.В. КОРЯКИН,
первый заместитель главы.

С глубоким прискорбием извещаем о кончине любимого мужа, отца, дедушки, ветерана труда

ЛАТЫШЕВА

Александра Петровна,
последовавшей 13 сентября т.г. после продолжительной болезни.

Жена, дочь, зять, сын, внучки.

Коллектив и профком ГБУ РС (Я) "Момская ЦРБ" выражает глубокое соболезнование нашей коллеге, сотруднику ЕЦСПП Латышевой Маргарите Ивановне, детям, родным и близким по поводу безвременной кончины после тяжелой болезни любимого мужа, отца, дедушки

ЛАТЫШЕВА Александра Петровна.

Светлая память о нашем работнике навсегда останется в наших сердцах.

Скорбим вместе с вами. Крепитесь.

Таптыыр күндү балтыбытыгар Маргарита Ивановна, ошолоругар Аллаба, Петяба, сиэннэригэр күндү кэргэнэ, ажалара, эһэлэрэ

ЛАТЫШЕВ Александр Петрович

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан дириг кутурбаммытын тирирдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит. Кытаатан тулуйа сагаан.

Тимофеевтар, Г.Г., М.И. Старковалар, Төбүлэхтэн Е.Г. Старков дьиэ кэргэннэрэ.

Выражаем глубокие соболезнования нашим родным Маргарите Ивановне, детям Алле, Пете, внучкам по поводу кончины после продолжительной болезни горячо любимого мужа, отца, дедушки, ветерана труда, нашего дорогого зятя

ЛАТЫШЕВА Александра Петровна.

Скорбим вместе с вами, крепитесь. Светлая память о нем всегда будет в наших сердцах.

Дедушка А.Х. Муталиев, семья

Дягилевых Е.И., Т.Г., дети, невестки,

внуки, А.А. Муталиева, З.С. Степанов,

дети.

«Төбүлэх национальной нэһилиэгэ» муниципальной тэриллии дьаһалтата, нэһилиэк депутаттарын Сэбиэтэ биир дойдулаахпыт, Төбүлэх нэһилиэгин бочуоттаах олохтоо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, сэрии сылын оҕото

СТАРКОВА Мария Романовна

олохтон туораан, күн сириттэн барбытыгар сиэннэригэр, кийиитигэр, бары аймахтарыгар, дириг кутурбаммытын тирирдэбит. Ыар аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Ытыктыр киһибит, Төбүлэхтэн төрүттээх, үлэ-тыыл бэтэрээнэ, сэрии сылын оҕото

СТАРКОВА Мария Романовна

ыараханньк ыалдьан олохтон барбытыгар кийиитигэр Марианна Константиновна, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар, дьүөгэлэригэр бэйэбит кутурбаммытын биллэрэбит.

Аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Хонууттан Екатерина, Семен

Слепцовтар, ошолоро.

Ытыктыр, убаастыыр, таптыыр эдьийбит үлэ-тыыл бэтэрээнэ, сэрии сылларын оҕото

СТАРКОВА

Мария Романовна

ыараханньк ыалдьан күн сириттэн 85 сааһыгар олохтон күрэммитинэн кийиитигэр Марианна Константиновна, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тирирдэбит.

Киии сырдык мөссүөнүн, күүстээх санаатын, элэккэй майгытын өйдүү, саныы сылдыаахпыт.

Быдан дьылларга быраһаай!

Төбүлэхтэн чугас аймахтара:

Гуляевтар, Николаевтар, Старковтар,

Хабаровтар, Никулинулар уонна кинилэр

ошолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ,

кийиитгэр, күтүөттэр, Хонууттан

Винокурова А.А., ошолоро, сиэннэрэ.

Коллектив и профком ГБУ РС (Я) "Момская ЦРБ" выражает глубокое соболезнование коллеге врач-фтизиатру Старковой Марианне Константиновне, родным и близким по поводу кончины свекрови, бабушки, ветерана тыла

СТАРКОВОЙ

Марии Романовны.

Крепитесь.

Ытыктыр эдьийбит, аймахпыт тыыл, үлэ бэтэрээнэ Төбүлэх нэһилиэгиттэн төрүттээх

СТАРКОВА

Мария Романовна

ыараханньк ыалдьан олохтон туораабытыгар кийиитигэр Марианна Константиновна, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тирирдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит.

Т.А. Новгородова, А.А. Садькова,

Лыткиннар, Черовтар дьиэ кэргэннэрэ.

ОДьКХ ГУП Муоматааҕы филиалын салалтата, профкома тыыл, үлэ бэтэрээнэ, сэрии оҕото, урукку бэйэбит үлэһипит

СТАРКОВА

Мария Романовна

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан кийиитигэр Марианна Константиновна, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тирирдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит. Хоодуот үлэһит Мария Романовна туһунан үтүө өйдөбүлү өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү ильдэ сылдыаахпыт.

**ИНДИГИР
УОТТАРА**

Хаһыакка суртуну!

2020 сыл иккис

ангарыгар

Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.

Бирдирдэлээн дьонно – 660 солк.

**Хаһыакка суртуну Евдокия Ивановна
Слепцова ытар, эбэтэр редакцияҕа
кэлэн суруйтарыахха сөп.**

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

село Хонуу

	Среда 16 сентября	Четверг 17 сентября	Пятница 18 сентября	Суббота 19 сентября
Дневная температура	+12	+13	+11	+12
Ночная температура	-1	-2	+1	+0
Давление	745 мм	748 мм	747 мм	746 мм
Ветер	2 м/с (СЗ)	2 м/с (СЗ)	0 м/с (ШТЛ)	2 м/с (СЗ)
Облачность				
Осадки				

Тэрийээчи: СӨ
Бырабытталыстыбата,
"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-
тыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарааччы: "Сахабэчээт" СӨ
Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтэ.
677000, Дьокуускай к.
Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб.,
тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapechat@mail.ru
Генеральнай дириэктэр
Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай
технологияҕа уонна маассабай
коммуникацияҕа надзорун
федеральнай структуратын Саха
сиринээҥи бырабыланынньатын
20.06.2019 с. бэрилдибит
сидиэтэлиститэтин
ПИ № ТУ 14-00520

**Кылаабынай редактор
М. П. СТАРКОВА.**

Хаһыат нэдиэлэбэ иккитэ тахсар.
Редакцияҕа кирибит суруктар
төнүбэттэр.
Матырыйаалга ахтыллар чэхчыллар иһин
эппитинэн сурук ааптара сүгэр.
Ааптар суругар этиллэр санаа
хаһыат тутуһар хайысхатыттан
атын буолуон сөп.
Быллриилэр, рекламалар
ис хоһоонноругар эппитинэн
тустаах киии сүгэр.
® Реклама быһыытынан бэчээттэнэр.

Хаһыат 74 №-гэр 16 ч. илин баттанна,
17 ч. график быһыытынан бэчээккэ бэриллэнэ.
Компьютернай талыта, верстка оройуоннааҕы
«Индибир уоттара» хаһыат редакционнай-
полиграфической комплекска оһоһулан
бэчээттэннэ.
Редакция, типография, таһаарааччы аадырыһа:
Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-р.
Кэмэйэ 1 усул. бэч. л. Тиража 360.
Сыаната дуогабар быһыытынан.
Телефоннара: 8(41150)2-10-21.
Электроннай почта: indigir-uotara@vandex.ru